

**БЕЛОРУССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ  
УНИВЕРСИТЕТ БИОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ  
Кафедра зоологии**

**Аннотация к дипломной работе**

**«ПРОСТРАНСТВЕННОЕ РАСПРЕДЕЛЕНИЕ И ОСОБЕННОСТИ  
ГНЕЗДОВАНИЯ ГРАЧА (CORVUS FRUGILEGUS) В Г. МИНСКЕ»**

Волосевич Анастасия Владимировна

Научный руководитель:  
старший преподаватель  
А.В. Балаш

Минск 2015

## РЕФЕРАТ

Дипломная работа 88 с., 70 рис., 20 табл., 1 приложение, 61 источник.

СЕМЕЙСТВО ВРАНОВЫЕ, СИНАНТРОПИЗАЦИЯ, УРБАНИЗАЦИЯ, ГНЕЗДОВАНИЕ, ОРНИТОФАУНА, КОЛОНИЯ.

Объект исследования: грач (*Corvus frugilegus*).

Цель: изучение пространственного распределения и особенностей гнездования грача в г. Минске.

Методы исследования: количественный учет птиц маршрутным методом учета мест гнездования.

В результате исследований на территории г. Минска за 2013–2015 гг. было выявлено 19 колоний грача, общее количество гнезд в колониях составило 1022–1058 в разные годы. Из 19 исследованных колоний 5 поселений увеличили численность, 7 остались стабильными, 6 сократили численность и 1 исчезла. В 3 из 7 случаев причиной исчезновения и сокращения численности колоний была деятельность человека: вырубка деревьев. В г. Минске в качестве субстрата грач использует преимущественно тополь бальзамический (41%), ольху серую (16%), ель обыкновенную (10%), березу повислую (10%) и ясень обыкновенный (10%). Избирательность в постройке гнезд в городе обусловлена доступностью и высотой субстрата. При выборе субстрата для грачей определяющим фактором является высота. Гнезда располагаются на высоте от 8 до 15 м, средняя высота 11,5 м. Аналогичные данные наблюдаются и в других городах СНГ. Ранее на территории г. Минска не проводились исследования по пространственному распределению и особенностям гнездования грача. В процессе исследований был выявлен распад 11 грачевников, которые ранее находились на территории г. Минска. Основными причинами послужили вырубка деревьев, реконструкция и застройка города, а так же загрязнение атмосферы, в результате деятельности предприятий и транспорта города. Причины требуют дальнейшего исследования.

## РЭФЕРАТ

Дыпломная работа 88 с., 70 мал., 20 табл., 1 дадатак, 61 крыніц.

СЯМЕЙСТВА КРУМКАЧОВЫЯ, СІНАНТРАПІЗАЦЫЯ,  
УРБАНІЗАЦЫЯ, ГНЕЗДАВАННЯ, ПТУШЫНАЯ ФАУНА, КАЛОНІЯ.

Аб'ект даследвання: грак (*Corvus frugilegus*).

Мэта: вывучэнне прасторавага размеркавання і асаблівасцяў гнездавання грака ў г. Мінску.

Метады даследвання: колькасны ўлік птушак маршрутным метадам ўліку месцаў гнездавання.

В выніку даследвання на тэрыторыі г. Мінска за 2013-2015 гг. было выяўлена 19 калоній грака, агульная колькасць гнёздаў у калоніях склала 1022-1058 у розныя гады. З 19 даследаваных калоній 5 паселішчаў павялічылі колькасць, 7 засталіся стабільнымі, 6 скарацілі колькасць і 1 знікла. У 3 з 7 выпадкаў прычынай знікнення і скарачэння колькасці калоній была дзейнасць чалавека: высечка дрэў. У г. Мінску ў якасці субстрата грак выкарыстоўвае пераважна таполя бальзамічны (41%), алешыну шэрую (16%), елку звычайную (10%), бярозу павіслую (10%) і ясьень звычайны (10%). Выбіральнасць ў пабудове гнёздаў у горадзе абумоўлена даступнасцю і вышынёй субстрата. Пры выбары субстрата для гракоў вызначальным фактарам з'яўляецца вышыня. Гнёзда размяшчаюцца на вышыні ад 8 да 15 м, сярэдняя вышыня 11,5 м. Аналагічныя даныя назіраюцца і ў іншых гарадах СНД. Раней на тэрыторыі г. Мінска не праводзіліся даследаванні па прасторавым размеркаванні і асаблівасцям гнездавання грака. У працэсе даследаванняў быў выяўлены распад 11 калоній, якія раней знаходзіліся на тэрыторыі г. Мінска. Асноўнымі прычынамі паслужылі высечка дрэў, рэканструкцыя і забудова горада, а так жа забруджванне атмасферы, у выніку дзейнасці прадпрыемстваў і транспарту горада. Прычыны патрабуюць далейшага даследавання.

## RESUME

Diploma work 88 p., 70 fig., 20 tables, 1 enclosure, 61 sources.

CORVIDS FAMILY, SYNANTHROPIZATION, URBANIZATION, NESTING, AVIFAUNA, COLONIES.

Object of research: the rook (*Corvus frugilegus*).

Aim of work: the study of the spatial distribution and characteristics of the rook nesting in Minsk.

Research methods: quantitative calculation of the birds via the routing method of accounting nesting sites.

The researches have revealed 19 colonies of rooks on the Minsk territory for the 2013-2015 years. The total number of nests in colonies made up 1022-1058 in different years. 5 from the 19 studied colonies increased the number of settlements, 7 remained stable, 6 reduced the number and 1 disappeared. In 3 of the 7 cases the cause of disappearance and reduction in the number of colonies was human activity, in particular the felling of trees. In Minsk the rook uses as a substrate mainly balsam poplar (41%), gray alder (16%), common spruce (10%), silver birch (10%) and European ash (10%). Nesting selectivity in the city is caused by the availability and the height of the substrate. The height is the determining factor in choosing the substrate for rooks. Nests are located at the height of 8 to 15 m, the average height of 11.5 m. The similar results are observed in other cities of the CIS. Previously researches on the spatial distribution and characteristics of the rook's nesting on the Minsk territory were not conducted. The studies have revealed the disappearance of 11 rookeries, which were previously on the Minsk territory. The main reasons are the felling of trees, reconstruction and development of the city, as well as pollution of the atmosphere as a result of enterprises activities and city transport. The reasons require further study.